

ה' בכסלו תשע"ג
19 בנובמבר 2012
תיק מס' 72021

פסק ביניים - תוקף הליך בוררות בפני רב מושב

בעניין שבין : בעל משק בישוב

לבין

ישוב ואגודה חקלאית שיתופית (הנתבעת)

א. רקע:

בפני בית הדין התקיים דיון ראשון, בו הציג התובע את תביעתו, ואת יחסו להליך המקביל שהתקיים בין האגודה השיתופית החקלאית (הנתבעת בתיק זה) לבין האגודה הקהילתית השיתופית.

הנתבעת טענה שאין בסיס לתביעה, לאור ההליך המתקיים בין שתי האגודות.

בשלהי הדיון, הורה בית הדין לצדדים, להתייחס לשאלות המקדמיות העקרוניות: האחת היא, מעמד התובע כתובע לאור היותו פרט בתוך קהילה – כאשר נושאי התביעה הם נושאים הקשורים לכלל. והשנייה היא זכות התביעה כאשר מתנהל תהליך מקביל בין הוועדים המייצגים את האגודות השונות.

בית הדין גם פנה אל וועד האגודה הקהילתית לקבל את עמדתה בעניין.

שני הצדדים השיבו לבית הדין, והתקבלה גם תשובה מהוועד הקהילתי.

כמו כן, במקביל הוגשו לבית הדין דוחות ומסקנות התהליך שבין האגודות, וכן הכרעת רב הישוב בעניין.

ביני וביני, התקיימו בחירות לוועד הקהילתי והתובע נבחר כחבר בוועד הקהילה.

הנתבעת מבקשת החלטה בעניין המשך ההליך, ומבקשת מבית הדין לקבוע: "כי אין לתובע זכות כפרט לתבוע את הסעדים שנתבעו על ידו". זאת ועוד, לטענתה, נוצר ניגוד עניינים בין היות התובע נבחר ציבור, לבין תביעתו בבית הדין.

מן העבר השני, התובע דורש המצאת מסמכים שונים, בטענות שונות בעניין ניהול ההליך בין האגודות ובפני הבורר שנקבע – רב הישוב כבוד הרב ב':

" ההליך שנעשה בפני רב היישוב, לוקה בחסר ולא מיצה את ההליך עד תומו....
לשם השלמת תשובתי המנומקת, אנו צריכים את פירוט ההליך שנעשה בין שתי ההנהלות,
כולל רשימת הנושאים שהועלו לדיון בין ההנהלות, את ההסכמות שהצדדים הגיעו אליהם
לפני שפנו לבוררות בפני כבוד הרב ב' ואת כתב התביעה ותשובת היישוב לכתב התביעה.
בקשה זו מגובה בהבטחות שניתנו לביה"ד, בנוסף למסמכים שצורפו בכתב ההגנה ע"י
הנתבעים."

הנתבעת הודיעה שברצונה לתבוע את התובע בטענה שהתובע נקט פעולות שונות שפגעו בפיתוח
היישוב תוך הפרה של הסכם אגודה-מתיישב בו התחייב לא לעשות כן, וכן ובהשמצות הפוגעות
בשם הטוב של אנשים מסוימים מטעם הנהלת היישוב. הסעדים שהיא דורשת הם הפסקה של
מעשים אלה, הבהרות והתנצלויות, סעדים אחרים שלא פורטו, ותשלום הוצאות משפטיות.
החלטה זו, אינה עוסקת בנושא זה, לאור העובדה שטרם התקיים בנושא זה דיון.
לסיכום עיקר טענות התובע הן:

1. לחברי וועד האגודה הקהילתית אין סמכות לטפל עבור התובע בכל הנושא של הכספים
שניתנו עבור הקמ"צ. מדובר בהתחייבות אישית של האגודה השיתופית החקלאית בהיותה
"נאמן" כלפי כל אחד ממפקידי הכספים, והיא צריכה להתברר במישור האישי בלבד ואין
סמכות לנציגי הציבור לטפל בעניין. על כן החלטת הוועד להעביר את ביחור הנושא לבוררות
כלשהי אינה מחייבת אותו, שכן הוא מפקיד בקרן כפרט, ורצונו בהתדיינות בבית דין אחר.
2. ההחלטה על מסירת הסכסוך לבוררות אצל רב היישוב התקבלה בפורום לא מספק, שכן אין
חתימה חוקית של וועד האגודה הקהילתית על ההחלטה, אלא זאת ההחלטה שהתקבלה על
ידי יו"ר הוועד בלבד, ובניגוד עניינים מכיוון שחלק מחברי הוועד הם חברי האגודה החקלאית
(הנתבעת).
3. הבחירה בהליך המסוים והתנהלותו לא היו תקינים, מכמה שיקולים - וביניהם: נבחר בורר
יחיד, חברי הוועד לא נעזרו בייעוץ מקצועי כראוי, וגם בדיקת רואה החשבון שהיוותה את
הבסיס לדיון בפני הרב, לוקה בחסר בנושאים מהותיים.
4. העיקרון שאחרי שנפסק הדין אי אפשר לתבוע פעם נוספת לא נאמר כאשר לבעל דין "לא
היה את יומו" בערכאה הדנה. אין זה חוקי למנוע מאדם האפשרות לתבוע את זכויותיו כאשר
נעשק על ידי אחר, ולכך לא תועיל אף הסכמה מפורשת.
לאור האמור התהליך שהתקיים אינו מחייב את התובע, ויש לו זכות לדרוש בדיקת התנהלות
הוועד בעניין קרן מבני ציבור בבית דין.

טענות הנתבעת:

1. הכסף אינו מופקד בנאמנות אצל הנתבעת כי אם מוחזק אצלה לצורך קיום ההתחייבות שנקבעה בחוזה בין התובע לנתבעת. לאור זאת יש לבחון אך ורק האם החוזה הופר או התקיים.
2. מלבד זאת הנתבעת מערערת על השגותיו של התובע בעניין תקינות ההליך. חברי וועד האגודה הקהילתית ווועד האגודה החקלאית, פנו בהסכמה לערכאה המוסמכת והיא רב הישוב. הם פעלו באופן מקצועי ואמין כמפורט במכתבי חברי הוועד.
3. לוועד האגודה הקהילתית סמכות לייצג את חברי האגודה בעניינים הנוגעים לכספים שניתנו לקמ"צ גם נגד דעתו של אחד האנשים.
4. על כן, אין מקום לדון בתביעה זו, שעילותיה כבר נדונו והוכרעו בפסק דין של רב הישוב.

ב. דיון

1. בית דין אחר בית דין לא דייקי

יש לדון האם לאחר שהתקיים דיון בבוררות אחרת, בפני רב הישוב, יש אפשרות על פי ההלכה לדון שוב באותן סוגיות. שכן הכלל הוא: "בית דינא אחר בית דינא לא דייקי" (בב"ב קלח ע"ב). בשו"ת משפטי עוזיאל (חו"מ ד, א) מבאר את המושג היטב:

"שאינן בית דין אחר מדקדק בפסקיו של בית דין הראשון לחשדם שמא טעו בדין או נתעלמה מהם הלכה או אפילו שמא לא דקדקו להוציא מתחת ידם כתב כזה שאינו מתוקן כל צורכו ועלול להביא לידי תקלה, אלא מן הסתם מחזיקין את כל בית דין שפסקו כדין ודקדקו בכתבם להוציא מתחת ידם פסק אמת מדוייק ונקי מכל דבר העלול להביא תקלה ומכשול, וזהו פירושה של הדברים: בי דינא בתר בי דינא לא דייקי..."

וראה בפתחי תשובה (יט, ג וראה עוד בפס"ד מאגר מקוון קה) שמסכם את דברי הפוסקים מתוך התייחסות גם לדייני זמנו ולכאורה דבריו תקפים גם לדייני זמננו:

"ועיין בתשובת הרב המבי"ט ח"ב (ס"י קע"ב) בתשובה מהרדב"ז ז"ל שכתב, ואף על גב דאמרינן בגמרא [ב"ב קל"ח ע"ב] לא חיישינן לב"ד טועין, וב"ד בתר ב"ד לא דייקי, ה"מ בזמניהם, אבל האידינא דייקין ודייקין, שכן כתב רבינו ירוחם [נ"א ח"ז] בשם הרשב"א [ח"א סי' אלף קמ"ט] הובא בב"י סימן ט"ל [מחודש כ'] דהאידינא לא בקיאי כל כך בדינין הילכך דייקין בתר ב"ד, ואם בזמנו של הרשב"א ככה כ"ש בזמנינו זה וכ"ש בנ"ד שהדיינים היו יחידים, עכ"ל. ועיין באו"ת [אורים סק"ג] שהביאו וכתב שדברי רי"ו בשם הרשב"א הנ"ל הובאו ג"כ בשו"ע סימן ט"ל סעיף י"א, אבל הש"ך שם [סקל"ו] חולק, דדוקא התם דיש

ריעותא ויש מקום לתלות דטעו, אז אמרין בזה"ז אולי טעו, אבל בסתם אף בזמן הזה ב"ד בטר ב"ד לא דייקי, ע"ש. ועיין בתשובת אבקת רוכל למרן הב"י בסי' כ"א נדפסה שם ג"כ תשובה זו דהרדב"ז ז"ל, וכתוב בין הדביקים הגהה מהב"י ז"ל שמחלק ג"כ כיוצא בזה וז"ל, אמר יוסף קארו, לא דק, דלא אמר כן הרשב"א אלא בדין ההוא שהוא זר, אבל בשאר דינים גם בזה"ז לא דייקי בטר ב"ד וזה פשוט בתשובת הרשב"א שכתבתי בב"י, ומ"ש שהדיינים היו יחידים, מאחר שמקבלים עליהם שם בב"ד לא דייקין בתרייהו כו', עכ"ל:

בנדון דידן, מסיבה נוספת אין מקום לדון שוב בהחלטה שקיבל הרב ב' שליט"א, משום שהוא נקבע כבורר ואינו כבול לשורת הדין על פי דין תורה. בהסכמה שבין ראשי הוועדים נאמר שהדבר "ובא להכרעת הרב שליט"א", וכן כותרתו של הפסק היא "פסק בוררות". נמצא אם כן, שמדובר על הליך בוררות, בו הבורר אינו כפוף לדין תורה באופן דווקני, והוא מוסמך להפעיל שיקול דעת. כמו כן על פי חוק הבוררות, שכל שלא קבעו הצדדים אחרת בהסכם הבוררות – לא ניתן לערער על פסק הבורר. אומנם ברור שהרב, כסמכות תורנית הכריע בעניין מתוך עולמו ההלכתי והתורני, אך לאור העובדה שהוא לא נדרש להכריע על פי שורת הדין דווקא, יש לדחות את התביעה לביקורת על ההכרעה גם מטעם זה.

עיקר הדיון להלן, יעסוק בשאלה, האם הייתה לוועד האגודה הקהילתית סמכות להסמיך את הרב להכריע בעניין הסוגיות שהיו במחלוקת עם האגודה החקלאית (הנתבעת) באופן כזה שמונע את התובע מלחזור ולדון בנושאים אלו.

2. סמכות וועד האגודה הקהילתית לעסוק בקרן מבני ציבור (קמ"צ)

בין הצדדים ניטשה מחלוקת, האם לוועד האגודה הקהילתית יש סמכות לעסוק בנושא ניהול כספי הקרן, בשם הציבור.

מן ההסכמים החתומים שבין הצדדים, עולה שגם התובע התחייב להכיר בסמכות וכוח האגודה הקהילתית לטפל בעניין קרן מבני ציבור בשם כלל התושבים ובמקומם:

במבוא ל"חזרה אגודה-מתיישב", עליו חתם התובעים ב 02.09.01 כתוב ב"הואיל" האחרון

"והואיל והמתיישב מצהיר מאשר ומתחייב לנהוג בהתאם לכל ההחלטות וההנחיות של המוסדות המוסמכים באגודה ובתאגיד הקהילתי שיוקם, לרבות כל חובה רלוונטית הנובעת בתקנון האגודה ו/או מתקנון התאגיד הקהילתי".

בתקנון של האגודה הקהילתית, בפרק ב, 3, ח, מוזכר בין "מטרות וסמכויות":

ליזום, להקים, לפתח ולנהל מבני ציבור לשימוש האגודה וחבריה.

בפרק ב, 4, י, תחת כותרת "סמכויות" כתוב:

"לפעול כמיופה כוח, בשמו ובמקומו של חבר באגודה במסגרת סמכויותיה על פי תקנון זה".

נמצא שבין התנאים שבמסגרת הצטרפותו לקהילה, ייפה התובע את כוחה של הנהלה האגודה הקהילתית לטפל בכל ענייני הדאגה להקמה ולפיתוח מבני ציבור. אנו רואים את העיסוק בביקורת על השימוש בקרן מבני ציבור, חלק אינטגרלי מדאגה "ליזום, להקים, לפתח ... מבני ציבור". על כן, זכותו וחובתו של וועד האגודה הקהילתית לפעול מכח הסמכות והאחריות שהעניקו לה כל אחד מחברי הקהילה והתובע בתוכם. אם כן התובע אינו יכול לטעון שלא היה מיוצג בתהליך הבדיקה והבוררות שהאגודה הקהילתית קיבלה על עצמה אצל כבוד הרב המקומי.

בין הצדדים ניטשה מחלוקת לגבי מהותה של הקרן – האם מדובר על כספי נאמנות (כפי שטען התובע), או כספים שנגבו מן התושבים תמורת התחייבות לספק שירות (כפי שטענה הנתבעת). בעניין זה אנו מכריעים שבנוגע למחלוקת זו, גם אם היינו מקבלים את טענת התובע שבאופן עקרוני מדובר בנאמנות, אין ספק שלא מדובר על נאמנות כזו בה יש חובה אישית כלפי כל אחד מן התושבים. לכל היותר, מדובר על נאמנות כלפי ציבור התושבים, והוא מיוצג לעניין זה על ידי וועד האגודה הקהילתית. בשום מקום לא מדובר על נאמנות כלפי היחידים (כך גם עולה מן המסמך משנת 2004 שאליו התייחס התובע). עניין זה עולה בקנה אחד עם הגישה הכללית המתוארת בתקנון האגודה השיתופית הקהילתית, שאת כל הקשור למבני ציבור מנהלת האגודה הקהילתית עבור כלל התושבים.

בכך נדחתה גם הטענה שלא ניתן לתובע יומו בבית הדין. ניתן לו יומו, אף על פי שלא היה לשביעות רצונו, על ידי נציגיו, חברי הוועד הקודם.

אין צורך להכביר במילים, שגישה זו גם מסתברת מבחינת יעילות הניהול של צרכי ציבור וכספי ציבור. שכן, לא ניתן לעמוד לדין עם כל פרט על עניינים שהם עניינים ציבוריים. לכן נדחת טענת התובע שהסכמה שלא יוכל התובע לתבוע אינה חוקית. שכן, ניתנה לתובע זכות לתבוע, רק שהדבר נעשה באופן שכאחד מתוך ציבור שלם, לא היתה לו הזכות לבחור את זהות הערכאה ולהופיע אישית בפניה, אלא שהתובע נכלל בתביעה הציבורית. הסכמה כזאת לגיטימית לגמרי.

3. מעמדו ההלכתי של וועד האגודה הקהילתית

למרות שוועד האגודה הקהילתית ניהל את ההליך, במצבים קיצוניים ניתן לדרוש ביטול או תיקון של מעשה הציבור. על כן נדון בשאלת תקינות ההליך ואפשרות ביטולו.

אין ספק, כי וועד האגודה הקהילתית דינו כדין טובי הקהל, שכן זהו וועד שנבחר על ידי כלל התושבים.

בעניין טובי הקהל, כבר פסק הרמ"א בשו"ע חו"מ סימן ב' סעיף א :

"כן נוהגין בכל מקום שטובי העיר בעירן כב"ד הגדול"

עם זאת, התובע מבקש לבקר את התהליך שהתקיים על ידי נציגי הציבור, שכן לטענתו נציגי הציבור החליטו לוותר על ביקורת של תחומים מסוימים וכד' בלא הצדקה. זאת ועוד, טוען התובע שמכיוון ששניים מאנשי הוועד הקהילתי הם חברים באגודה החקלאית, נגועות החלטות הוועד הקהילתי בניגוד עניינים.

מתשובת וועד האגודה הקהילתית לבית הדין מיום כד באייר תשע"ב, 16 במאי 2012 עולה שמבחינת וועד האגודה הקהילתית, התקיים תהליך בורות תקין.

4. דיון בטענות לביטול החלטת וועד האגודה הקהילתית

השאלה העיקרית לדיון היא, האם יש לתובע זכות לדרוש לחזור ולבקר את התהליך שהתבצע על ידי וועד האגודה הקהילתית, לאור הטענות שהעלה התובע.

לגבי תהליך קבלת ההחלטה, אנו דוחים את הטענה כאילו ההחלטה התקבלה על ידי יו"ר הוועד בלבד ועל כן דינה להבטל. מתוך הנתונים עולה, שאין ספק שמדובר בתהליך ארוך שחברי הוועד וחברי הקהילה היו מודעים אליו. הדבר לא נעשה בחדרי חדרים בחתימה של אדם בודד. תמיכה לקביעה זו התקבלה במכתבים של חברי הוועד הקודם, שהוגשו לבית הדין.

לעניין זהותם של חברי וועד האגודה הקהילתית, שלטענת התובע חלקם גם חברי האגודה השיתופית: טבע הדברים הוא, שהחלטות שמתקבלות בוועד הקהילה, נוגעות לעיתים קרובות גם למקבלי ההחלטות. נכון הדבר בהחלטה על מיסים, על תקצוב מעונות לילדים או פיתוח סביבתי באזורים כאלה, ונשאים אחרים. חובתנו של נציג ציבור, להכריע בכל הצבעה "לשם שמים" – דהיינו תוך עמידה על האינטרס הציבורי, ולא על האינטרס האישי או של קבוצת מיעוט. וז"ל הרמ"א, בשו"ע חו"מ סימן קס"ג:

"כל צרכי צבור שאינן יכולין להשוות עצמן, יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים, וילכו אחר הרוב".

גם לעניין הליך משפטי, למרות שמעיקר הדין, יש קושי בקיום הליך בפני חברים בקהילה, כבר כתב הרשב"א בתשובה (חלק ה סימן רעג):

"אלא שאני רואה לכל צרכי צבור וצבור, בכל מקום, בכל ענייניהם נוהגין לדון ע"י אנשי אותה העיר. שאם לא כן, לא מוצאין ידיהם ורגליהם לכל צרכיהם".

ובדומה כתב בשו"ת משפטי שמואל, סימן צב, שיש להכשיר מינוי קרובים לטובי הקהל על סמך תקנת הקהל והמנהג בקהילה. בעל משפטי שמואל תוקף את המערערים על לגיטימיות של התופעה, ומוסיף:

"וכן נהגו בכל הקהלות אשר בגלות ישראל".

לסיכום, אין מדובר בהכרעה בעניינם האישי של אותם נציגי ציבור. מאידך, כמו בכל החלטה ציבורית, יש נציגים שמושפעים מן ההחלטה יותר מן האחרים – וכך גם בנדון דידן. מצב זה אינו פוסל את ההחלטה.

נוסיף ונציין שלא נטען על ידי התובע, שההחלטה התקבלה תוך ויכוח וחוסר הסכמה, ובוודאי לא נטען שאותם שני נציגים (מתוך שבעה) הם היו אלו שהטו את הכף ויצרו את הרוב שאפשר את בירור הסכסוך על פי התהליך שנקבע.

על רקע כל האמור, אנו דוחים את הטענה שההחלטה על בירור הסוגיה בדרך של דוחות מקצועיים והכרעה של רב הישוב, התקבלה בדרך שאינה תקינה.

5. לטובי העיר, יש סמכות לפשרה

לטענת התובע, בהליך המסויים (רב הישוב כדיין יחיד; בדיקה מדוקדקת רק החל מ-2005 ועוד) בו בחר וועד האגודה הקהילתית יש חסרונות, והוא גם לא מיצה עד תום את בירור העובדות ועוד. בעניין ההחלטה להביא את הדבר להכרעתו של הרב המקומי כבורר יחיד: אכן, בירור כזה נושא אופי פחות פורמלי מזה של בית דין. יש לדרך זו יתרונות וחסרונות, ואין המקום לנתח את השיקולים. אולם, מדובר בסוג ברורות שהוא מנהג וותיק ונפוץ בישראל, ואין מקום לטעון שבחירה כזאת אינה לגיטימית (אנחנו שמחים לציין שלא הוטל ספק ביושרו של הרב שליט"א).

זאת ועוד, למיטב הבנתנו, בחירת וועד האגודה הקהילתית בהליך זה וכן ההסכמה להגביל את היקף הבדיקה שעליה הסתמכה הכרעת הרב, נבעה משיקולים כלכליים (עלות הבדיקה בחוסר מסמכים מסודרים) ו/או גם חברתיים. החלטה התקבלה בהתחשב בהמלצת אנשי מקצוע שהתחילו את הבדיקה ונראה היה שאין סימנים מובהקים לשחיתות מכוונת. למרות שיתכן ויש בדרך זו גם חסרונות או ויתור מסוים על הגעה לשורת הדין עד למיצוי העובדות המדוקדקות, אך אנו רואים החלטה מסוג זה, כמעין פשרה שעושים טובי הקהל. דהיינו, טובי הקהל בחרו להכניס שיקולים נוספים מעבר לשיקולים הכספיים של עצם התביעה, וכפי שנתייחס להלן.

לטובי הקהל יש סמכות לעשות פשרה בנכסי הציבור. כך מפורש בשו"ת דברי ריבות (לרבי יצחק בן שמואל אדרבי) סימן סג:

"וכיון שכן ודאי שמה שעשו הפרנסים ואנשי המעמד הממונים על כל עניני הקהל שהוא שריר וקיים אפילו שעשו שלא מדעת הקהל כיון דאפשר דאיכא רוחא לקהל ועוד שנעשה ברצון כמה אנשים רשומים מגדולי פורעי המס שחתומים על השטר וגם נעש' ברצון החכם השלם המרביץ תורה ביניהם דודאי שהוא שריר וקיים"
הוא מביא ראיה לדבר משו"ת הרא"ש, כלל ו', סימן כד:

"ושאלת: ראובן עשה פשרה עם שבעה טובי העיר בענין המס, ופטרו לו ממס ארבע מאות זהובים. ועכשיו מתו ז' טובי העיר; והבאים אחריהם אמרו לראובן: תפרע עמנו מס מכל אשר לך; וטען ראובן, שפטרו אותו אותם שבעה טובי העיר ד' מאות זהובים. והשיבו לו: אין אנו מאמינים לך שפטרוך, תביא ראיה לדבריך; השיב ראובן: אין לי כתב ראיה...
תשובה: אם יש לו טענה ליפטר, צריך להביא ראיה, ואינו נאמן במגו להוציא מהם ממון...
וטובי העיר, הרגילים להשתדל בצרכי הקהל, הם יכולין למנות מורשה לדון בשביל הקהל, וכל מעשיהם קיימים".

מדברי הרא"ש, שעל ראובן להביא ראיה, מוכח שאם יביא ראיה שטובי העיר הקודמים התפשרו עימו בדרך זו או אחרת, יש תוקף לאותה הסכמה.
נציין, שלדעת בית הדין, על רקע ההתרשמות שהתקיימה בדיקה מקיפה, הבחירה בהליך היתה סבירה ולגיטימית. שיקולי עלות/תועלת, כאמור בדו"ח של רו"ח ממרץ 2012 סע' ד', הם סיבה טובה להגביל את היקף הבדיקה, בייחוד שלא ברור שניתן יהיה בסופו של דבר לעמוד על העובדות לאשורן לאור האופן בו נערכו הדוחות בתקופה שעד 2005. כפי שכתבנו לעיל, בחירת רב הישוב כמכריע בסכסוך מקובלת, ויש לכך סיבות רבות ומגוונות.

6. טעות של טובי העיר – אינה חוזרת

גדולה מזאת, מצאנו בפוסקים, שלא רק שבסמכות טובי העיר להתפשר, אלא גם שהכרעה של טובי העיר תקפה – גם אם נעשתה בטעות.
הראנ"ח (רבי אליהו בן חיים) בשו"ת מים עמוקים חלק ב סימן סג, דן בעניין טענת אנשים בקהילה כנגד הכרעה של טובי הקהל אשר קבלו סכום קצוב מבנו של אדם, ובסכום זה פטרו ממיסים את כל הנכסים אותם ירש. הקהל התנגד להסכם זה. הראנ"ח מכריע שלא ניתן לחזור מן ההסכמה, אף אם יש בה טעות:

"ואע"ג דטובי הקהל יראה לכאורה דלא הוו אלא כשלוחי הקהל ושליח שטעה שליחותו בטל דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. ואפי' תימא דטובי הקהל היו כב"ד וכן כתב מהר"י איסרלן.
ותנן שום הדיינים שפחת שתות או הותיר שתות מכתן בטל רשב"ג אומר א"כ מה כח ב"ד

יפה וקא פסיק התם רב נחמן הלכתא דלא כרשב"ג דלא אמרין א"כ מה כח ב"ד יפה אלא היכא דלא טעו אבל היכא דטעו לא. מ"מ כבר כתב מהר"ם ז"ל בתשובה שכל מה שטובי הקהל עושים אפי' שעוברין אינו חוזר. ואע"ג דכל דין של טעות אינו דין. וממנו יש ללמוד בנ"ד דכל מה שעשו ראשי הקהל שעניני הקהל הונחו בידם שהוא קיים ואין הקהל יכולין לחזו' בהם ואפי' רואין שטובי הקהל טעו בדבר ההוא".

לסיכום, הראנ"ח אומר, שגם אם טעו טובי הקהל בהחלטתם, היא תקפה, ואין אפשרות לחזור ממנה. כך עולה מדברי הרא"ש (כלל ו סימן ד), לענין הכרעה של גובי המיסים, שאפילו אם טעו – אין לבטל את החלטתם. דעת המהרשד"ם (ח"מ תה) היא שגם לפי הרא"ש, השאלה האם מבטלים החלטה שגויה תלויה במנהג המקום, ולעומת זאת לדעת תלמיד המהרשד"ם ר"י בן עזרא (בעל ה"עצמות יוסף") בספרו משא מלך (חלק חמישי שער שני משפט ג) דברי הרא"ש מבוססים בעיקר על כך שטובי העיר נבחרים על דעת כך שייצגו את הציבור גם אם יהיה בדבר טעות. ובכל אופן, נראה שמחלוקת זו אינה משפיעה על נדון דידן. שכן, הנדון בתשובות אלו מתייחס לטעויות מובהקות בעובדות. תשובת מהרשד"ם, לדוגמה, דנה באדם שגבו ממנו מיסים בטעות, והשאלה היא האם יש להשיב לו את מה ששילם בטעות. בשונה מכך, בנדון דידן, הטענה היא לשיקול דעת מוטעה בבחירה של תהליך בירור הסכסוך. בכגון זה, לא מצאנו בפוסקים את האפשרות לביטול רטרואקטיבי של החלטת טובי העיר.

כמובן, המקורות לעיל מתייחסים רק לטענות של טעות, אך לא לטענות של מרמה, שבכגון זה, אין ספק שיש לבטל החלטה של טובי הקהל, שכן הם פועלים שלא בסמכות כלל. בנדון דידן, אין לנו סימנים או טענות למרמה מצד מקבלי ההחלטות לגבי ההליך עצמו, ואת גופם של דברים, בחן הרב שליט"א כבורר.

לסיכום, מדברים אלו עולה שאין מקום לבטל החלטה של טובי הקהל שהתקבלה בסמכות, גם אילו היה בה טעות בשיקול הדעת (ואין אנחנו מתיימרים לקבוע שבמקרה זה יש בה טעות כלשהי).

ג. הכרעה בעניין סמכות וועד האגודה הקהילתית ותוקפה של הבוררות

אין מקום לביטול ההליך שהתקיים בין האגודות, והכרעת הרב בעניין תקפה. טעם הדבר הוא, שלטובי העיר סמכות להתפשר בעניני הקהל. על כן, אין ספק, שגם אם החליט וועד האגודה הקהילתית שלא למצות את הדין בעניינים מסוימים, כנציגי ציבור, הדבר בסמכותו. זאת ועוד, אף אם טעו נציגי הציבור, יש תוקף להחלטתם.

לאור האמור, בית הדין דוחה כל תביעה כנגד התנהלות האגודה השיתופית החקלאית (הישוב) בהקשר של קרן מבני ציבור, ובכלל זה פיקוח על ניהול הקרן והחלטות לגבי קביעת דמי השתתפות בקמ"ץ של מתיישבים שונים, שכן עניינים אלו נדונו בבוררות.

על כן, תביעה זו אינה מצדיקה הענות לדרישה לגילוי מסמכים נבחר, שכיוון שוועד האגודה הקהילתית מייצג כדין את התובע בכל ענייני הניהול של מבני הציבור כמויפה כח ובמקומו של התובע, לא יוכל התובע גם לתבוע כל דבר בנושא זה מהנתבעת גם במסווה של תביעה אישית. מאידך, אם יש לתובע טענה או דרישה בעניין גביית הכספים הראשונית שנוגעת אליו באופן אישי וייחודי – זכותו לתבוע בעניין זה.

ד. וועד האגודה הקהילתית לא מתנגד להליך שבפנינו

מוועד האגודה הקהילתית, התקבלו מכתבים שונים ביחס להליך המתנהל בפני בית דין זה. משתמע שאינם מתנגדים להליך המשפטי של התובע, ולכן שמא יש לאפשר לתובע לנהל הליך נפרד מן ההליך הציבורי.

יש לדחות אפשרות זו משני טעמים:

ראשית, וועד האגודה הקהילתית כבר ייצג את התובע בהליך שזה עתה הסתיים בפסק הבוררות והוא תקף.

שנית, אין כל הגיון לאפשר פגיעה בנתבעת שכמובן אינה חפצה, ובצדק, לנהל כל סכסוך מול כל אחד מחברי הקהילה. הנתבעת ידעה בכל שלבי ההתעסקות, שעומד מולה גוף שמייצג את הציבור ומולו היא אמורה לפעול ולהגיע לביורר הסכסוך (כפי שכאמור עולה ממסמך 2004).

על כן, גם אם רוצה כיום וועד האגודה הקהילתית לתת לכל פרט בקהילה לנהל את ענייניו במקביל, בנוסף ובנפרד מן הקהילה, אין בכוחו להקנות לכל פרט זכות זו.

ה. הטענה שהתובע פועל במסגרת וועד האגודה הקהילתית בניגוד עניינים:

בית הדין אינו רואה עצמו מוסמך לדון בשלב זה בטענה לניגוד עניינים בשירות התובע כחבר וועד האגודה הקהילתית.

שאלה זו היא הרחבה של נושא הבוררות לתחום שלא היה בדעת הצדדים בעת החתימה על הסכם הבוררות, ועל כן גם מבחינה הלכתית, קשה לומר שהצדדים קיבלו עליהם את סמכות בית הדין בעניין.

ו. סיכום

על פי התקנון, מוסמכת האגודה הקהילתית, לייצג את חברי האגודה בכל ההתנהלות הקשורה למבני הציבור.

במסגרת זו, בסמכותה ובאחריותה לייצג את כלל הציבור גם בעניין ניהול מערכת היחסים עם הנתבעת ובכלל זה סוגיות משפטיות בכל הקשור בקרן מבני ציבור (קמ"צ), גם אם נגדיר כספים אלו ככספים שניתנו בנאמנות.

האגודה הקהילתית פעלה בתחום הסבירות בעניין בחירת דרך ההכרעה בבירור מול הנתבעת (האגודה השיתופית החקלאית) ובעניין ההסכמה על גבולות הבדיקה, ואין הצדקה הלכתית או משפטית לבטל החלטות אלו.

על כן, להכרעת רב הישוב שליט"א יש תוקף, והיא מחייבת את חברי האגודות כפרטים, ואין לדון בסוגיות שבתביעה שבפנינו פעם נוספת.

במסגרת תביעה זו, לא נדון בטענה לניגוד עניינים בפעולותיו של התובע בוועד האגודה הקהילתית.

ז. החלטות

1. בית הדין לא ידון בכל היבט ציבורי של התנהלות הנתבעת ולא ידון בזכויות של כלל הציבור ובזכויות הקשורות לניהול הקרן למבני ציבור או השימוש בכספי קרן זו.

2. התובע רשאי לתבוע סעדים אישיים הקשורים לתהליך גביית הכספים ממנו. בית הדין ידון בתביעה רק במידה שהיא תהיה תביעה אישית, ואינה אותה תביעה ציבורית בשינוי לשון.

3. התובע יודיע תוך 21 יום האם הוא חפץ בהמשך ההליך האישי בפני בית דין זה, ויגיש כתב תביעה מתוקן בהתאם.

4. תוך 14 יום מהודעת התובע, תודיע הנתבעת האם היא מבקשת להמשיך את התהליך של התביעה שלה כלפיו.

5. בית הדין אינו דן בטענה לניגוד עניינים בכל הקשור להתנהלות התובע כחבר בוועד האגודה הקהילתית.

6. בכל הקשור לסעיפים 3-5, מבקש בית הדין להבהיר את הדברים הבאים:

בית הדין מבקש מכל אחד מן הצדדים לשקול בדעתו האם יש הצדקה להמשך ההליך. במקרה של הליכים שאין הצדקה לקיימם, נוהג בית הדין לחייב את הצדדים בהוצאות משפט, וכפי שהדבר מעוגן בהסכם הבוררות.

7. ההחלטה ניתנה ביום שני ה' בכסלו תשע"ג, 19 בנובמבר 2012.

האמת והשלום אהבו

הרב סיני לוי

הרב דניאל מן, אב"ד

הרב דניאל כץ